
LARS KNUDSEN BUUS - EN MARINEMALER VED LILLEBÆLT

Af Benny Boysen

Lillebæltsbyen Strib kan forbindes med navne på to kendte marinemalere. Den mest kendte er Chr. Benjamin Olsen, 1873 – 1935, som ganske vist aldrig selv boede i byen, men hans søn Enoch Olsen oprettede i 1971 i sit hus på Møgelvænget i Strib et museum med sin store samling af faderens efterladte værker.

Ved Enoch Olsens død overgik samlingen til en selvejende fond, som har deponeret samlingen på

Lars Knudsen Buus 1874-1947. Foto i Navigatørernes bog, 1938.

Middelfart Museum, hvor den flere gange har været udstillet.

Gennem sin karriere opnåede Chr. Benjamin Olsen at blive attacheret som officiel marinemaler på kongeparrets togter til Færøerne, Island og Grønland i 1921 og 1926, og fik herefter naturligvis flere af sine arbejder til at hænge i kongelige gemakker. Senere fik den alsidige tegner og maler Søren Brunoe, 1921 – 1994, tilknytning til Strib, idet han hver sommer gennem 35 år kom til byen og slog sig ned i en ret beskeden bolig bag Trompeterhuset.¹

Brunoe fulgte på en måde i Benjamin Olsens kølvand, idet han blev udnævnt til officiel maler af den danske flåde, hvis mange fartøjer han har forevigt i en frisk stemning af fart og skumsprøjt.

Mindre kendt – for ikke at sige helt ukendt – er en tredje dygtig marinemaler, som var Benjamin Olsens samtidige, nemlig Lars Knudsen Buus, 1874 – 1947, som dog havde et officielt erhverv som kaptajn på - og senere leder af - DSB-overfarten Strib – Fredericia. Også Buus blev leverandør til den kongelige familie.

En sømand med karriere

Lars Knudsen Buus blev født i København 22. maj 1874, skønt familien ellers gennem generationer var bosat i Nyborg. Faderen Jens Anton Buus, født 1841, sejlede som hovmester, og hans far Niels Chr. Buus, født 1801, var ansat som litzenbroder² ved

storebaltsoverfarten, som dengang blev besørget af postvæsenet.

Det lå lige for, at den unge Lars også skulle være somand, og den første uddannelse fik han som 14-årig elev på skoleskibet "Georg Stage". Den blev senere suppleret med erfaringer hentet i store danske, tyske og engelske sejlskibe.

Som 21-årig havde Buus i 1895 sejltid nok til at søge ind på navigationsskolen i Svendborg, hvorfra han dimitteredes året efter med en styrmandeksamen. Herefter blev det til en hyre som styrmand i C. K. Hansens rederi, men marinen havde bud efter ham, og han søgte derfor ind på flådens skole for reserveløjtnanter.

I marinen ventede et par markante oplevelser på den unge styrmand, der i sommeren 1896 var med panserskibet "Ivar Hvidtfeldt" i London til den danske prins Carls bryllup med sin kusine, den engelske prinsesse Maud.

Året efter var han med admiralskibet "Helgoland" i Stockholm til Kong Oscar II's 25-års regeringsjubilæum. Med samme skib var han med til den store flåderevy ved Spithead i England i anledning af Dronning Victorias 60-års regeringsjubilæum.³

Lars Knudsen Buus forlod marinen i 1898 med rang af reserveløjtnant og havde dermed den bedste baggrund for at søge ind ved statsbanerne. Her blev han ansat som styrmand samme år.

Måske var det, mens han var på navigationsskolen i Svendborg, at han lærte farvehandler C. M. Hvidbergs datter Thyra Elisabeth Cathrine Hvidberg, 1869 – 1928, at kende. I hvert fald blev parret gift 25. oktober 1901 i Svendborgs Vor frue kirke, hvor Buus i kirkebogen tituleres som reserveløjtnant og styrmand i statsbanernes tjeneste i Korsør.

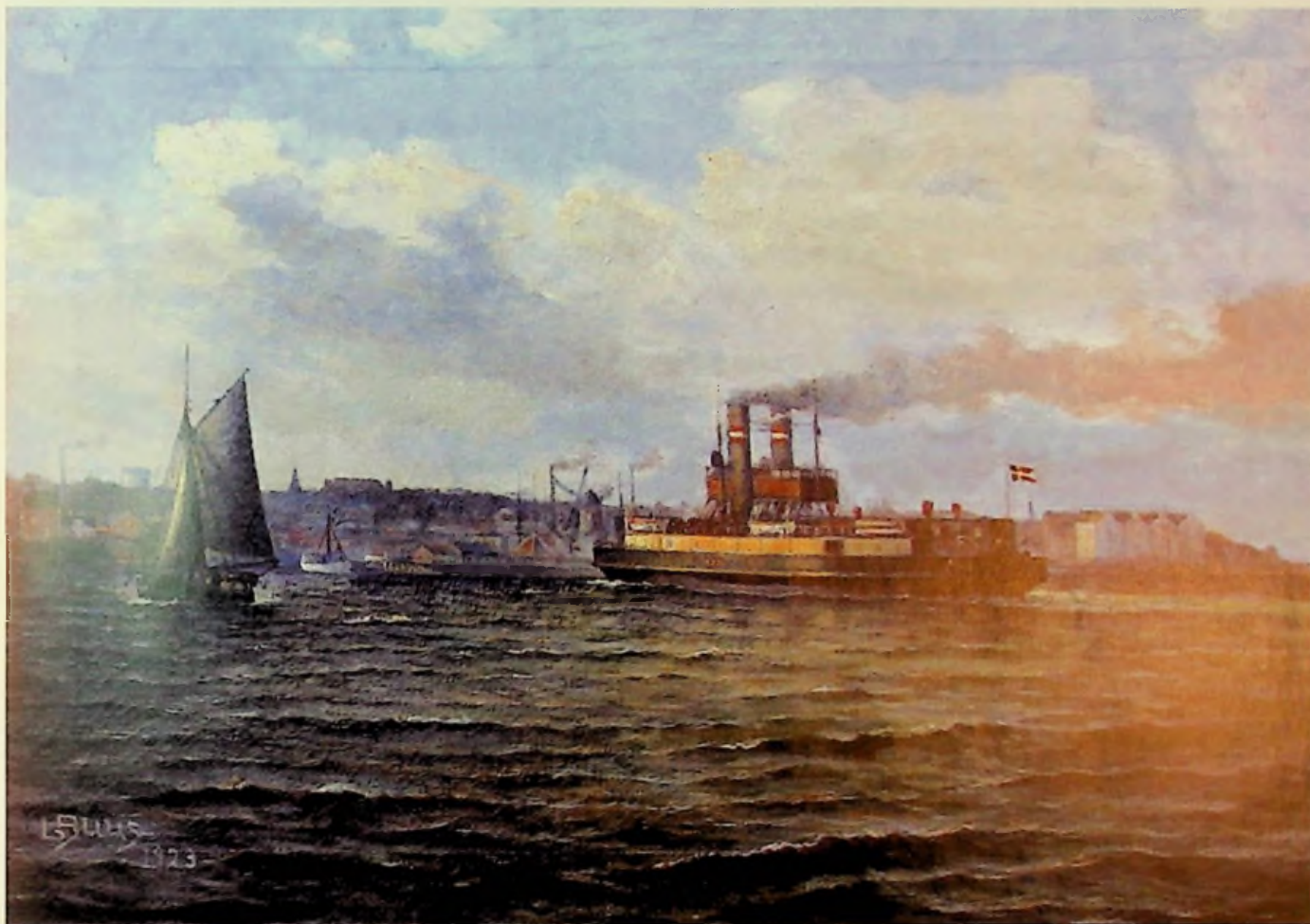
I august året efter fødtes parrets søn Gunnar Hvid-

berg Buus i Svendborg. Da nævnes faderen som skibsfører. Den 27-årige Lars Buus er trådt hurtigt op ad karrierestigen.

Flytning til Strib

I 1914 overflyttedes familien fra Korsør til Strib, hvor Buus fik tjeneste ved statsbanernes overfart mellem Fredericia og Strib. Det er efter denne flytning, det bliver muligt at følge lidt med i Buus' funktion som marinemaler – et område som han trådte ind på fuldstændig autodidakt, men med en god portion talent. Det blev aldrig en økonomisk nødvendighed for Buus at have indtægter fra maleriet, så han kunne vælge de emner og motiver, som tiltalte ham. Det er ikke noget stort materiale, der er tilgængeligt til belysning af Lars Buus som marinemaler gennem 26 år. Kun godt en halv snes arbejder.⁴ Tidligste kendte datering er 1916 og seneste 1942. Med undtagelse af det seneste, der viser en lille pige siddende med blomster i en have, er der udelukkende tale om marinemalerier, hvoraf de fleste er knyttet til Buus' stedlige udkigspost ved Lillebælt, hvor han havde fået bopæl i Villa Solhjem.

Rent tidsmæssigt falder Buus' overflytning til Strib-Fredericia overfarten sammen med udbruddet af første verdenskrig. De muligheder, som skibsfarten gav for gode fortjenester under krigen, havde fået erhvervsfolk i Fredericia og Strib til at gå sammen om at danne aktieselskabet "Rhederiet Lillebælt", hvor blandt andre Buus' to kolleger fra overfarten styrmændene Hans Carl Christian Eir, 1871-1953, og Jørgen Jørgensen, 1886 -1961, fra oprettelsen i 1916 havde plads i bestyrelsen. Jørgen Jørgensen blev endda rederiets korresponderende reder, så Strib blev af og til nævnt som rederiets hjemby, skønt det rettelig var Fredericia.⁵

"Fyn" anløber Fredericia 1923. Lars Buus' motivverden som marinemaler var først og fremmest den samme som hans professionelle som skibsfører og overfartsleder. Han indgår i rækken af søfolk, der helt uskolet kastede sig over marinemaleriet og aldrig opnåede den berømmelse og anerkendelse, som deres talent kunne berettige dem til. Privatge.

Nogle af Buus' først kendte arbejder har på en vis måde forbindelse til rederiet og dets korresponderende reder. Et portræt af det tidligere danske skoleskib "Viking" er dateret 1916 og er på forkanten af rammen forsynet med en sølvplade, der fortæller, at billedet med tak er foræret til Jørgen Jørgensens forældre i ejendommen Solyst i Torøhuse i Kærumsogn ved Assens.

Et andet billede af "Viking" er dateret 1918 og viser en situation, hvor DFDS-slæbebåden "Sejrø" lige har sluppet slæbetrossen i Øresund ud for Kronborg..

I 1919 erhvervede "Lillebælt", som Buus meget vel selv kan have været aktionær i, den tremastede skonnert "Zenitha" af Svendborg til erstatning for noget af den tonnage, som rederiet havde mistet under krigen. Samme år blev der malt et billede af skibet i en faretruende situation på havet.

Lillebæltsmotiver

Fra 1920'erne kendes kun enkelte malerier fra Buus' hånd. Til gengæld blev det mest kendte – en situation med det gamle kongeskib hjuldamperen "Dannebrog" i Lillebælt – solgt til den unge Prins Knud, og fik siden sin plads i stuerne på Sorgenfri, indtil det efter prinsens død blev overtaget af sønnen Grev Christian af Rosenborg, 1942-2014. Fra Grev Christians dødsbo solgtes billedet til privateje.

Under verdenskrigen havde kongeskibet været oplagt med strøget kommando i København, men i 1919 blev "Dannebrog" igen gjort sejlklar.

Efter Genforeningen i 1920 foretog kongeparret med de to unge prinser en rundtur til de forskellige sønderjyske byer. Afsejlingen med "Dannebrog" fra København fandt sted 9. juli. Med krydseren

"Rederiet Lillebælt's bramsejlskonnert "Zenitha" af Svendborg blev i 1919 malt af L. Buus, mens skibet endnu havde nationalitetsmærker på skroget. Skibet blev i 1924 solgt til Sverige, hvor det i 1966 – 62 år gammelt – forliste på den svenske vestkyst, da en ny amerikansk ejer ville sejle det til Amerika. Privateje.

"Heimdal", der var kadetskib, og hele tre torpedobåde som eskorte gik sejladsen norden om Sjælland og Fyn ned gennem Lillebælt til Sønderjylland.⁶ Ved passagen af Lillebælt var Buus parat til at skitsere det usædvanlige syn og kunne siden samle flåden på et maleri, som fik det eksakte årstal for begivenheden: 1920.

Naturligt nok kom der også motiver fra den mere almindelige hverdag på Buus' lærreder, som f. eks. efter 1921, hvor overfarten fik leveret den nye færge "Fyn". Den blev fastholdt på et maleri under anløb af havnen i Fredericia og fik en karakteristisk havneprofil som baggrund for anløbet. Billedet var som altid signeret L. Buus og med årstal – denne gang 1923.

Lars Buus og fru Thyra boede på dette tidspunkt alene i Villa Solhjem, idet sønnen Gunnar var sendt på kostskole på Sjælland, hvor han i 1921 udgik som student fra Sorø Akademi. Han forlod familiens traditionelle tilknytning til søfarten ved

at uddanne sig på Landbohøjskolen som landinspektør.

Et samtaleemne i hjemmet har givetvis været udsigten til, at der skulle bygges en bro over Lillebælt, men der gik lang tid, inden den snak blev taget alvorligt i Strib, hvor man anså det som en fysisk umulighed.⁷

I 1928 blev fru Thyra syg og døde, så Lars Buus levede et par år som enkemand, inden han 7. december 1930 giftede sig med den 17 år yngre Esther Kirstine Nielsen – født 1891. Da var man i Strib begyndt at tage snakken om en Lillebæltsbro mere alvorlig.

Det gamle kongeskib, hjuldamperen "Dannebrog" førende kongeslag på vej ned gennem Lillebælt juli 1920 med en større flåde af ledsagefartøjer. For Lars Buus kan det have været et kært minde om hans egne rejser som ung orlogsgast på ledsagefartøjer til royale begivenheder. Billedet, der har hængt på Sorgenfri Slot, er nu i privateje.

Samme år, som faderen blev gift for anden gang, indgik sønnen ægteskab med den jævnaldrende Emma Elisabeth Jørgensen – kaldet Lis – og parret bosatte sig i København, hvor Gunnar havde sit arbejde ved matrikelvæsenet.

Leder af overfarten

Mens forarbejderne til Lillebæltsbroen var i fuld gang, blev overfarten fra Strib ledet af Laurits Sofus Jespersen, 1864-1944, der efter 46 års tjeneste i DSB besluttede sig for at gå på pension i 1932. Skønt

der kun var udsigt til en kort karriere som leder af overfarten takkede Lars Buus ja til stillingen, da han fik den tilbudt. Han var samtidig i gang med at opføre et nyt stort hus på byens Nørre Alle. Som skik var blandt kollegerne, fik huset sit eget navn: Villa Bøjen.

Et par af de væsentligste af Buus' billeder, som kendes i dag, blev skabt i forbindelse med åbningen af Lillebæltsbroen i 1935. Her opstod den forudsigelige situation, hvor overfartsleder Buus måtte lade sig pensionere, da Strib – Fredericia overfarten

Det tidligere danske skoleskib "Viking". Skibsfører Buus' gave til familien Jørgensen. Bemærk hvor grundigt Buus har arbejdet med lyset for at få det til at falde rigtigt på sejlene. "Viking" var bygget hos Burmeister & Wain 1907 og eksisterer endnu med permanent ophold i havnen i Göteborg, hvor skibet har haft en del forskellige funktioner. Privateje.

Færgeeskadren står ud fra Fredericia om formiddagen 15. maj 1935 samtidig med, at Lillebæltsbroen åbnes for trafik. Forrest ligger "Fyn" dernæst "Strib" og "Dagmar", mens "Kronprinsesse Louise" endnu ikke er kommet langt uden for havnen. Det er vist uden for ethvert officielt flagregulativ, at færgerne fører Dannebrog på halv stang. Privateje.

samtidig blev nedlagt. Buus lavede to malerier fra afskedssejladens over bæltet, begge billeder behørigt dateret 15. 5. 1935.

Det var naturligtvis den nye bro's åbning, der løb af med den nationale opmærksomhed den dag, men Strib-boerne forstod at tage afsked med færgeriet. Middelfart Venstreblad havde dagen forinden proklameret, at færgefartens afsked med Strib ville få en højtidelig karakter. Alle fire færger ville sejle i procession over bæltet, hvorefter flaget ville blive strøget.

Den sidste personfærge forlod Strib kl. 06.23 om morgenen, hvorefter alle færgerne lå afventende i Fredericia. Da overfarten var blevet åbnet i 1872 var den første færge afgået fra Strib mod Fredericia, så det var naturligt at afslutte æraen i modsatte retning. Lidt før kl. 9 forlod færgerne Fredericia. Forrest sejlede "Fyn", som var overfartens flagskib. Om bord var foruden Buus også DSB's søfartschef Carl Henning Neergaard, 1879-1973, som skulle tale ved ankomsten til Strib.

Imens havde mange Strib-boere taget opstilling langs kysten ved Strib. Særligt fra området omkring batterierne og fyret fulgte de med i den ejendommelige og meget langsomme sejlad med fire færger i kølvandsfølge.

"Mellem de mange tilskuere var talrige af færgepersonalet, og på både minespil og tonefald kunne man mærke, at det var dem en bevæget stund", beretter Middelfart Venstreblad.

Efter søfartschefens tale holdt Buus en tale og takkede for sin tid som leder af overfarten, og derefter blev han selv takket af sin gamle ven og kollega Jørgen Jørgensen, der allerede var overflyttet til Korsør.

De sidste år

Nu var det så, Buus måtte hjem til staffeliet for at lave de to malerier, som fastholdt den smukke og vemodige afskedssejlads, han havde oplevet. Allerede samme eftermiddag var de to af færgerne på vej væk fra Strib, idet hjulfærgerne "Dagmar" og "Kronprinsesse Louise" sejlede direkte til ophugning.

For Lars Buus blev der ikke tale om forflyttelse, men i en alder af 61 år og med 37 års tjeneste i etaten kunne han gå på pension.

Der var mange af de store fraflyttede villaer i Strib, som i den kommende tid var til salg, så Villa Bøjen kom ikke på markedet lige med det samme. Buus boede i hvert fald i byen i 1938, men siden flyttede han sammen med fru Esther til København, hvor de var nærmere på sønnen og hans familie.

Et par af Buus' malerier er som nævnt dateret 1942. Heraf viser det ene et portualet fuldskib på Øresund med Kronborg som bekendt landkending⁸, så marinemaleriet blev ikke helt lagt på hylden i pensionsårene.

Lillejuleaften 1947 døde Lars Knudsen Buus. Esther, Gunnar, Lis og "Lille Torben" kunne i Berlingske Tidende bekendtgøre at bisættelsen ville finde sted den 27. december fra Bispebjerg Krematoriums store sal. – Det blev en trist jul det år.

Når der en sjælden gang kommer nogle af Buus' malerier til salg på auktion, beskrives de gerne i kataloget: "Ubekendt maler, signeret L. Buus" – Det med det ubekendte skulle der hermed gerne være rådet bod på.

Noter

1) Kirsten Fauk: *Søren Brunoe – en falleret vagabond?* I Vends 1995 s. 54ff

2) Litzenbroder: *Gammel tysk betegnelse for en person der er ansat ved en havn eller postvæsenet til at bære pakker.* Nudansk: Drager.

3) Biografi i Navigatørernes bog: *Biografisk håndbog over den danske handelsflådes befalingsmænd.* 1938

4) Heraf seks i forfatterens samling, tre i Lokalthistorisk

Arkiv i Strib. Andre er kendt gennem forskellige auktionsalg.

5) Om rederiet se Fredericiabogen 2016: Benny Boysen: *Rhederiet Lillebelt – Et spekulationsprojekt fra første verdenskrig.*

6) R. Steen Steensen: *De danske kongers skibe.* 1972 s. 69

7) Aage Pedersen: *Strib i færgernes og jernbanens tid.* 1971 s. 193

8) Opbevares i Lokalthistorisk Arkiv, Strib

Den ensporede jernbanefærge "Fyn" er med DSB's søfartschef og overfartsleder Lars Buus om bord fremme ved indsejlingen til færgeløjet i Strib. "Fyn" fik efter Strib nogle få år ved Masnedsundoversarten, inden skibet byggedes helt om og som "Svea" blev indsat mellem Helsingør og Helsingborg. Maleri i Lokalthistorisk Arkiv, Strib.